
род. ресурсів, забезпечення їх рац. використання. Д. е. у. складається із 2-х системоутворюючих елементів – інституційного, тобто системи держ. інституцій, що здійснюють управління в сфері охорони довкілля, та функціонального, тобто багатоманітності форм такого управління (проведення оцінки впливу на довкілля, контролю, нормування та стандартизації, ведення кадастрів, облік природ. ресурсів, моніторинг тощо). Його метою є безперервне забезпечення і підтримка функціонування екол. системи, яка повинна відповідати об'єктивним законам навколишнього природ. середовища; бути стійкою і саморегульованою; мати поступальний розвиток; базуватися на екол. імперативах.

Мета та завдання Д. е. у. досягаються виконанням органами держ. виконавчої влади цілої низки функцій, тобто видів діяльності, що необхідні для оптимальної організації рац. використання природ. ресурсів, їх відтворення, охорони довкілля та забезпечення екол. безпеки. Особливістю такого управління є його диференціація переважно за видами природ. ресурсів, незалежно від того, у яких галузях сусп. в-ва воно використовується. Тому види і зміст цих функцій стосовно кожного природ. об'єкта впливають із соц., екол. та природ.-наук. вимог щодо організації його використання та охорони. Вимоги закріплюються у відповідних прав. нормах екол. зак-ва.

А. П. Гетьман

ДЕРЖАВНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – комплекс організац., прав. і екон. заходів, спрямованих на відновлення пошкоджених об'єктів довкілля, зниження рівня шкідливого впливу антропогенної діяльності на екол. взаємозв'язки, відновлення при-

ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» управління в сфері охорони довкілля визначає через процедуру здійснення відповідних функцій – спостереження, дослідження, оцінки впливу на довкілля, контролю,

прогнозування, програмування, інформування та ін. розпорядчо-виконавчої діяльності. Перелік зазначених функцій не є вичерпним. Законодавчими екол. актами поресурсового спрямування (ЗКУ, ВКУ, ЛКУ, КУпН, ЗУ «Про тваринний світ», ЗУ «Про рослинний світ» та ін.) передбачені й ін. функції держ. екол. управління – просторово-тер. устрою природ. ресурсів, ведення природоресурсових кадастрів та ін.

Функції Д. е. у. доцільно об'єднати в декілька окремих груп: організац., попереджувально-охоронні, стабілізаційні.

До організац. функцій управління належать: просторово-тер. устрій об'єктів природи; ведення природоресурсних кадастрів; екол. планування; екол. прогнозування. Попереджувально-охоронні функції – це екол. моніторинг; екол. аудит; оцінка впливу на довкілля; екол. контроль; екол. страхування. До стабілізаційних функцій необхідно віднести: інформування і нормування; екол. ліцензування.

Прав. основою управління у сфері екології, поряд з нормами екол. права, є норми адм. права. Перші покликані відображати специфіку предмета, об'єктів, суб'єктів і принципів прав. регулювання сусп. відносин у цій сфері. Другі визначають заг. цілі, завдання та функції держ. сусп. відносин управлінського характеру, що складаються у сфері виконавчої й розпорядчої влади, внутрішньоорганізац. діяльності ін. держ. органів, а також у процесі здійснення громад. орг-ціями, їх органами зовн. юрид.-владних повноважень. Виходячи з предмета регулювання (управління соц. процесами), норми адм. права є заг., а норми екол. права – спец., які

забезпечують більш конкретне регулювання одного і того ж предмета. У разі, коли ці норми суперечать одна одній, у теорії права пріоритет віддається спец. нормі.

Д. е. у. базується на таких осн. принципах: забезпечення пріоритету вимог екол. безпеки; законності управління природокористуванням і охороною навколишнього природ. середовища; гармонійного поєднання екол., екон. і соц. інтересів населення в процесі здійснення природокористування та охорони навколишнього природ. середовища; поєднання спец. і адм.-тер. управління; розподілу госп.-експлуатаційних і контрольних функцій при організації діяльності спеціально уповноважених органів.

Д. е. у. здійснюють КМУ, Рада Міністрів АРК, місц. держ. адміністрації, органи місц. самоврядування, держ. органи з охорони навколишнього природ. середовища і використання природ. ресурсів та ін. держ. органи відповідно до зак-ва України. Їх можливо класифікувати за спеціалізацією на держ. органи заг. компетенції та держ. органи спец. компетенції. У свою чергу, держ. органи спец. компетенції поділяються на спец. екол. органи, які виключно чи переважно мають екол. повноваження, та спец. неекол. органи, для яких екол. функція не є осн.

Лит.: Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: держава, право, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні). К., 2001; Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку / за ред. А. П. Гетьмана. Х., 2014.

А. П. Гетьман.